

Język polski
L'Ilsien Pollakk
La lengua polaca
A lengyel nyelv
Lenkų kalba
Língua polaca
La lingua polacca
The Polish Language
Poljski jezík
Polnisch
Le Polonais
Polska
Πολωνική Γλώσσα
Det polske sprog
Polský jazyk
Poľský jazyk
Poļu valoda
Poola keel
De Poolse taal
Puolan kieli
Limba polonă

Полски език

Contributors:

The Polish text by prof. dr hab. Walery Pisarek
Bulgarian translation by Ignacy Doliński, PhD.
Czech translation by Teresa Piotrowska-Małek
Danish translation by Andrzej Zalewski
Dutch translation by Agnieszka Bienias
English translation by Marta Usiekiewicz
Estonian translation by Aarne Puu
Finnish translation by Sirkka Ojaniemi
French translation by dr Wanda Jadacka
German translation by Andreas W. Meger
Greek translation by Przemysław Kordos
Hungarian translation by Ildikó Kozak
Italian translation by Maciej Jaskot
Latvian translation by Ieva Palaša
Lithuanian translation by dr Ana Romančuk
Maltese translation by Carmel Azzopardi
Portuguese translation by Agata Adamska
Romanian translation by Professor Constatnin Geambașu
Slovak translation by doc. PhDr. Marta Pančíková, PhD.
Slovenian translation by Jasmina Šuler-Galos
Spanish translation by Magdalena Adamczyk
Swedish translation by Grażyna Tatar

Design by Tomasz Korwin-Szymanowski
Edited by Ewa Dulna-Rak

Published by The Council for the Polish Language
Warsaw 2009

ISBN: 978-83-916268-5-6

The Council for the Polish Language
ul. Nowy Świat 72
00-330 Warszawa
www.rjp.pan.pl

Completed with the funds from
the Ministry of Culture and National Heritage

**Ministry of
Culture
and National
Heritage.**

Полски език

Със своите 38 милиона носители в Полша, 2 милиона в Европа извън Полша и още 8 милиона души извън Европа, за които рѝден, полският език принадлежи към групата на 25-те най-големи световни езика. Той е и един от 10 най-големи езика в Европа. Според броя на потребителите, за които е рѝден, полският език е на шесто място в Европейския съюз. На различно равнище го знаят около 50 милиона души. За майчин език (по-точно за „first language“), според „Languages of the World“, го признават граждани от 21 страни по света. За 45 милиона души той е майчин език.

Над 37 милиона от носителите на полския език, за които той е рѝден, живеят в Полша, където езиковите малцинства образуват не повече от 3–4% от общото население (т.е. по-малко от 1 млн. души). Според изследването „Europeans and their Languages“ 98% от полските граждани признават полски език за роден. Членовете на езиковите малцинства в Полша са двуезични в този смисъл, че могат да говорят също и на полски, а по-младите поколения също така четат и пишат на полски.

Полският език, заедно с чешки, словашки, кашубски, долнолужишки, горнолужишки и мъртвия полабски (древлянополабски), принадлежи към западнославянската езикова група от индоевропейското езиково семейство. Индоевропейските езици се делят на две части – т.нар. *satem* и *kentum*. Полският език, заедно с останалите славянски, балтийските, иранските и др. езици, спада към групата *satem* (срв. чешкото *srdce*, литовското *širdis*, полското *serce* – спрямо английското *heart*, френското *caeur*, гръцкото *καρδιά*, латинското *cor*, немското *Herz*).

От другите западнославянски езици полският се отличава между другото със следните черти:

1. преминаване на старите сричкотворни (сонорни) съгласни *r* и *l* в *ar*, *ier* или *il*. Срв. полското: *sarna*, *kark*, *pierścień*, *wilk* с чешките *srna*, *krk*, *prsteń*, *vlk*;
2. преход на палаталните съгласни *t'*, *d'*, *r'* в меките *ć*, *dź*, *rz*;
3. постоянно ударение на предпоследната сричка, отсъствие на дължина на съгласните и интонация (освен експресивната).

Gwarzące różnym językiem narody

особености на полския език

От фонетично гледище съвременният полски език притежава неголям брой гласни: (те са: *a, e, o, u, i, y, ɛ, ɔ*; не се различават кратки и дълги) и относително голям брой съгласни, които в текста често се събират в групи. Въпреки малкия брой на гласните звукове, между тях има два, наследени още от праславянската епоха, отсъстващи в повечето други индоевропейски и в останалите славянски езици. Става дума за носовите гласни *ɔ* (въпреки правописа това е носово *o*, а не *a*) и *ɛ̃*. Трябва да признаем, че и в полски те губят своята носовост в някои положения. Накрая на думата носово се изговаря само гласната *ɔ* (напр. *z taką ładną ksiązką*), гласната *ɛ̃* в това положение изговаряме днес като *e* (напр. *lubie cie*, въпреки че се пише *lubię cię*). По средата на думата и двете гласни днес се изговарят носово само пред проходните съгласни *w, f, s, z, sz, ż, ś, ź, ch*; пред останалите съгласни (т.е. пред *p, b, d, t, c, dz, cz, dź, ć, dż, k, g*) тяхната носовост се „разлага“ на съответна гласна и носова съгласна *m, n* или *ń*; например изговаряме и пишем *wąsy, węch*, докато изговаряме *zombek, zemby, wendka, pieńć*, въпреки че пишем *ząbek, zęby, wędka, pięć*. Пред съгласните *l* и *ł* както *ɔ*, така и *ɛ̃* губят носовостта си изговаряме *wziół, wzIELI*, докато пишем *wziół, wzIELI*.

Впечатляващото „пренасищане“ на полския текст със съгласни звукове се утжнява допълнително от правописа. Според него някои съгласни, които не си намират съответствие в латинската азбука, се записват с „двузнаци“ (с по две букви), напр. *sz, cz* означават съгласни *š* (бълг. *ш*) и *č* (бълг. *ч*). За забавление и уплах на чужденците има специално създадени изречения. Например:

*W gąszczu szczawiu we Wrzeszczu
Klaszczą kleszcze na deszczu.*

или:

*W Szczębrzeszynie chrząszcz i trzmiel
brzmią w trzcinie.*

Обаче и текстът:

Mali po polu hulali i pili kakao.

е също полски.

Chrząszcz brzmi w trzcinie

На практика по-сериозни проблеми създава на чужденците (дори и на носителите на другите славянски езици) не изговорът на самите съгласни *š* (бълг. *ш*) и *č* (бълг. *ч*) или дори на техните съчетания *žč* (бълг. *жч*), колкото различаването на редици съгласни: *s* (напр. *sam*), *s'* (напр. *sinologia*), *ś* (напр. *śmiech*) и *š* означавани в писмената реч с *sz* (напр. *szpilka*), а също така и *c* (напр. *cały*), *c'* (в заимствани думи, напр. *cito*), *ć* (напр. *ćma*) и *č* означавано с *cz* (напр. *czapka*).

Всяка съгласна в края на думата винаги се изговаря беззвучно: казваме *grat*, въпреки че пишем *grad*. Ако обаче следващата дума започва със звучна съгласна, последната съгласна на предишната дума запазва звучността си или се озвучава. Особено е положението, когато една дума завършва на съгласна, следващата пък започва с гласна или една от сонорните: *m*, *n*, *l*, *r*. Начинът, по който се изговаря предхождащата дума, разделя Полша на две части: северна (североизточна), където последната съгласна се изговаря беззвучно, и южна (югозападна) със звучен изговор. Жителите на Мазовия (с Варшава) изговарят *brat ojca*, *brzek lasu*, а тези в Малополша (с Краков) – *brad ojca*, *brzeg lasu*. Това явление, познато като *sandhi*, е присъщо и на други езици, напр. британския английски.

Ударението е неподвижно: освен в някои редовни изключения, то пада на предпоследната сричка. Думите по правило са многосрични, тяхната относителна дължина в текста е повлияна от окончанията за спрежение и склонение и от многобройните представки и наставки, които променят значението на думата или я модифицират емоционално.

Полски език е флективен: склоняемите думи (съществителни, прилагателни, числителни имена и местоимения) имат:

- седем падежа,
- две числа,
- три рода в единствено число,
- два рода в множествено число

глаголите се различават формално в зависимост от лице, число, род, време, наклонение, залог и вид.

Употребата на глаголите – в сравнение с тази на германските и романските езици – се отличава с богата, по-скоро словобразователна, отколкото флективна **категория вид**, която компенсира доста скромната база глаголни времена. Глаголите, образувани с помощта на представки и наставки, информират не само за свършения или несвършения характер на даденото действие (напр. *robić*, несв. вид спрямо *zrobić*, св. вид), но и за това, че действието се повтаря многократно (напр. *czytywać*), че започва

zrobiłem
zrobiłam
zrobięś

zrobiłaś
zrobiło
zrobiliśmy

zrobiliśmy
zrobiliście
zrobiłyście

(напр. *zaśpiewać*), че сме свикнали да го правим (напр. *rozpić się*), че то трае само през определен период (напр. *potaćzyć*) или през цялото време (напр. *przetaćzyć*) и т.н. Преобладава мнението, че усвояването на правилната употреба на глаголния вид е най-тежката задача за всеки чужденец, който желае да научи полски език.

Една от особеностите на полския език е системата на числителните. Повечето от тях се скланят по падеж и род, а освен бройните (*jeden, dwa, trzy...*) и редните числителни (*pierwszy, drugi, trzeci...*) се употребяват още и числителни събирателни, кратни и дробни. **Формата на числителното зависи от това, какво броим!** Поляците казват: *dwa konie* (два коня), но *dwaj chłopcy//dwóch chłopców* (двама младежи), *dwie dziewczynki* (две девойки) и *dwoje dzieci* (две деца). Системата на числителните постепенно се опростява – преди няколко поколения се е употребявала и отделна редица дробни числителни *półtora* ('един и половина'), *półtrzecia* ('две и половина'), *półczwarta* ('три и половина') и т.н., както и специални форми като *samowiór* ('сам с [още] едно лице'), *samotrzec* ('сам с две лица'), *samoczwart* ('сам с три лица').

Благодарение на относително богатата флективна (словоформена) система **словоредът на полското изречение е свободен**. Той не е обаче напълно произволен. Свободата на словоредата се ограничава по-скоро от стилистиката и логиката, отколкото от граматиката и значението. Затова можем да кажем както *Ojciec czyta książkę córce*, така и *Córce czyta książkę ojciec*, също така *Książkę czyta ojciec córce* или *Córce książkę ojciec czyta*, и най-сетне *Czyta książkę ojciec córce*. Всичките тези изречения грамагически са правилни, въпреки че само първото от тях звучи естествено във контекста.

Поради приемането на християнството през X в. от Рим с посредничеството на Чехия (за разлика от Киевска Рус) полските земи попадат в зоната на западноевропейските влияния. Едно от последствията е употребата на латинската азбука, първоначално само за записване на отделни полски думи, после на изречения, накрая и на цели текстове. Още през „ръкописното“ време, т.е. през XV в., се формират общите правила на записването на звуковете на полската реч, за които не стигат латинските букви.

Съвременната **полска азбука** наброява 32 букви:

Aa Ąą Bb Cc Ćć Dd Ee Ęę Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Łł Mm Nn Ńń Oo Óó Pp Rr Ss Śś Tt Uu Ww Yy Zz Źź Żż. Освен това в някои заети думи се употребяват буквите Qq, Vv и Xx.

zrobili
zrobiły
zrobiony

zrobiona
zrobione
zrobieni

zrobiwszy
zrobiono
zrobi się

Диференциация на езика

Вземайки предвид броя на потребителите, общият културен инвариант на полския език, стандартният полски, сиреч – по-традиционно – полският книжовен език, е сравнително компактен териториално. Днешната му диференциация се основава по-скоро на социалните, професионалните и функционалните принципи, отколкото на регионалните. В последно време от особено значение е разликата между официално-публичната и разговорно-частната реч. Диалектните разлики се заличават – те се запазват само у селското население.

Исторически и езиково погледнато, най-голямо основание има делението на земите, обитавани от говорещите полски лица, на четири части, което може да бъде представено схематично така:

Великополски диалект

Мазовски диалект

Шльонски диалект

Малополски диалект

От тези четири диалекта само шльонският днес е жив, като не се ограничава до селското население, но дори, въпреки вътрешната му диференциация, голяма част от неговите носители се стремят да го обособят в шльонски регионален език. Много жив е също говорът на Подхале (речта на планинците, обитавачи полите на Татрите), който принадлежи към малополския диалект. Речта на кашубите (жителите на балтийското Поморие), доскоро смятана от повечето полски езиковеди за един от полските диалекти, днес официално е призната като отделен регионален език.

Wpadam do Soplicowa jak w centrum polszczyzny

Езиковото съзнание

Съзнанието, че общият език има голямо значение за съществуването на народа, е живо още от XIV в. сред жителите на полските земи, самоопределящи се като „люде на полската реч“ (*homines linguae Polonicae*). Към 1440 г. Якуб Паркошовиц, един от професорите на Краковската академия, сравнява заслугите в развиването и усъвършенстването на езика със заслугите на рицарите, отбраняващи границите на родината. Печатарите от XVI в. заявяват, че издават полски книги, движени от любов към полския език.

Това отношение към родния език позволява на поляците да запазят народностното си самосъзнание, след като загубват държавата, разделена през XIX в. между Русия, Прусия и Австрия. Много полски поети отъждествяват своята родина с полския език. По същия начин в края на XX в. 92% от полските граждани от възраст над 14 години, запитани: *Какво най-силно обединява поляците?* посочват полския език. Отговорът *език* е по-чест отколкото обща история, територия, вероизповедание и дори държава.

W A niechaj narodowie wżdy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają

История на полския език

Полският книжовен език произлиза от западнославянските диалекти, говорени на територията, наречена по-късно Великополша, с центрове Гнезно и Познан, която е заселена през X в. от племето поляни, а също така и на територията на по-късната Малополша (с център Краков), заселена от племето висляни. По-скромно е участието на Мазовия във формирането на полския книжовен език (въпреки че Варшава, която лежи на нейната територия, от XVII в. е седалище на кралския двор, а от 1918 г. става не само фактически, но и формално столица на страната), както и на други полски региони.

Няколко десетки години между полските езиковеди се води дискусия кой от двата главни диалекта (великополски или малополски) изиграва по-важна роля при образуването на надплеменния общ полски език. Днес преобладава мнението, че развитието на полския език е протичало успоредно с развитието на полската държавност: тъй като нейната люлка е държавата на поляните с център на властта в Гнезно и Познан, именно там, в княжеския двор, започва да се формира надплеменният език. Когато главен център на държавната власт и кралския двор става Краков, този надплеменен език започва да се влияе от малополския диалект. През XVIII и XIX в. съществена роля в развитието на полския език изиграват източните територии на бившата полска държава, откъдето произхождат най-видните тогавашни полски писатели.

Най-древните записи на полски текстове са от XII в.; това са лични и местни имена в един латински документ от 1136 г. Над 200 години по-късните (от 50-те години на XIV в.) проповеди са най-старите запазени полски писмени текстове. Най-старинният запазен превод на по-обемна текст от латински на полски език е един псалтир от около 1380 г. Първият, още

Nie miecz, nie tarcza - bronią Języka, Lecz - arcydzieła!

ръкописен, полски превод на Библията възниква около 1450 г. Трябва да изтекат още над 100 години, за да се появи печатан полски превод на Библията (1561 г.). Нейният преводач вече е можел да използва издания през 1526 г. латинско-немско-полски речник, подготвен от Ян Мурмелиуш. През 1568 г. е издадена първата печатна граматика на полския език „Polonicae grammatices institutio“; нейният автор е полонизираният французин Пьотър Стагориус Стоенски. Сто години след първата печатна полска Библия, т.е. през 1661 г., започва да излиза – по инициатива на кралския двор, подобно на 30 години по-ранния френски „La Gazette“ – първият полски вестник „Merkuriusz Polski“.

Съвременният полски литературен език се формира в средата на XVI в. Голяма е заслугата на писателите и поетите Бернат от Люблин (ок. 1465 – след 1529), Миколай Рей (1505–1569), Ян Кохановски (1530–1584), Пьотър Скарга (1536–1612). За неговото унифициране голям принос имат краковските печатари като Ян Халер, Флориан Унглер, Мачей Вежбента, произхождащите от Шльонск Хероним Ветор, Мачей Шарфенберг и брат му Марек. Голямо е влиянието на видните писатели върху развитието на езиковото съзнание и върху самия език на поляците и през XVIII в. (напр. поетът Игнаци Крашицки, 1735–1801), а дори и по-късно, както свидетелства примерът на Адам Мицкевич (1798–1856), Юлиуш Словацки (1809–1849), Александър Фредро (1793–1876), Хенрик Сенкевич (1846–1916), Болеслав Прус (1847–1912). Преобладава мнението, че именно литературата, както художествената, така и научната, а до известна степен и печатът, са позволили на лишеното от своя държава полско население, разделено за повече от 120 години между три европейски сили – Русия, Прусия и Австрия, да запази езиковото си единство. В днешно време влиянието на литературата върху публичната и разговорната реч е много по-малко в сравнение с влиянието на медиите и най-вече на рекламата.

Литературното творчество на полски език четири пъти бива наградено с Нобелова награда. Получават я Хенрик Сенкевич (1905), Владислав Реймонт (1924), Чеслав Милош (1980) и Вислава Шимборска (1996).

Z językać wszystkie mądrości
Nauk wszelkich ich chytrności,
Wszelka sprawa każdej rzeczy
Przez język się zawsze toczy.

уждоезиковите влияния

hebel
klajster
wajcha
szmelc

Полският език първоначално се формира и развива заедно с другите славянски диалекти, после вече самостоятелно, като се поддава на влиянието на различни езици и едновременно обогатява със заемки своя понятиен и словесен фонд. Към най-старите, още праисторически заемки се отнасят иранските (напр. *bóg, raj*) и готските (напр. *chleb, książe*). След това, през Средновековието (XI–XV в.), идва вълната на чешките и латинските заемки (напр. *parafia, proboszcz*), свързани главно с християнската религия, църковните обреди и организация, както и на немските, свързани със строителството, икономиката и управлението (напр. *dach, cegła, burmistrz, ratusz, wójt*). Чешкото езиково влияние се проявява главно в посредничество при възприемането на християнската терминология, напр. *kościół, opat, przeor*, а също така в приспособяването на фонетичната норма на полските думи към чешките образци като по-изящни (с това влияние се обясняват формите на такива полски думи като *wesele, serce* вместо *wiesiele, sierce*). През XVI в. расте влиянието от страна на италиански (за това свидетелстват възприетите думи като: *palac, kapela, kalafior, kasa, opera*) и френски език (думите: *bulwar, adres, bukiet, awans, afera, krem, parasol*), което продължава чак до края на XIX в. Пак през XIX в. в различни области на публичния живот, и преди всичко в техниката, администрацията и политическата дейност, се отбелязва силно влияние от езика на страните окупатори: немски (напр. *obcas, szmelc, hebel, klajster, wajcha, kurort*, също така калкираните думи: *dworzec kolejowy* от нем. *Bahnhof*, *listonosz* от нем. *Briefträger*) и руски (напр. *kibitka, turma, zsyłka, gulag, lagier, kolchoz*, както и *dacza, samowar* и *sputnik*). Тези влияния, както свидетелстват цитираните примери, продължават и до XX в. През втората му половина надмощие над всичките други чужди влияния взема английският език; то се проявява главно в областта на технологията и науката (напр. *serwer, skaner, trend*), икономиката (напр. *biznes, boom, leasing, menedżer*), спорта (напр. *aut, gol, tenis, walkower*), развлеченията (напр. *longplay, playback, song*) и всекидневния живот (напр. *piercing, grill, hamburger*).

В лексикалния фонд на съвременния полски език се съхраняват също следи от други езикови влияния, като арабски (напр. *alchemia, alkohol, cyfra*), украински (напр. *bohater*), турски (напр. *janczar, kajdany, pantofel*), унгарски (напр. *dobosz, szalás*), фински (напр. *sauna*), испански (напр. *hacjenda*), холандски (напр. *majtek*), исландски (напр. *gejzer*), японски (напр. *harakiri, karaoke, sake*), норвежки (напр. *slalom, fiord*), шведски (напр. *skansen*) и много други.

Jaki język - taki naród!

равен статут

През 1918 г., след 120 години разделение между Русия, Прусия и Австрия, полските земи отново се обединяват в единна държава и Полша придобива независимост. Почти едновременно се определя правният статут на полския език. През 1924 г., на 31 юли, Сеймът приема *Закон за държавния език и езика на управлението в държавните и местните органи*. Той постановява, че „държавният език в Република Полша е полски език. На държавния език действат всички държавни и местните власти, както във вътрешната, така и във външната служба“. Този закон обаче дава на националните малцинства правото да се обръщат към местните държавни органи на своя език. След Втората световна война, през 1945 г., този закон се заменя с *Декрет за държавния език и езика на дейността на държавните и местните органи*. Той повтаря решенията на *Закона за полския език*, но заличава правото да се употребяват малцинствените езици.

През 1997 г. Народното събрание (Сеймът заедно със Сената) установява нова Конституция на Република Полша, където в чл. 27 четем, че „полският език е държавен език в Република Полша“. Две години по-късно, на 7 октомври 1999 г., Сеймът приема *Закон за полския език*, който с някои по-късни промени важи до днес. Най-важните от тези промени са:

- ограничаване на изискването за употребата на полски език в търговията и договорите за постъпване на работа (*Закон от 2 април 2004 г. за промяна на Закона за полския език*),
- право на употреба на езика на малцинството или регионалния език пред държавните органи в общините, където членовете на това малцинство и потребителите на регионалния език са най-малко 20% от всички граждани (*Закон за националните и етническите малцинства и за регионалния език от 6 януари 2005 г.*).

idę
idziesz
idzie
idą
idziemy
idziecie
idą
idący
idąca
idące
idąc
szedł
szła
szli
szły

Oto dom mój:
cztery ściany wiersza
W mojej pięknej ojczyźnie-polszczyźnie

Съвет за полския език

Той е основан през 1996 г. като един от проблемните комитети към Президиума на Полската академия на науките (ПАН). В него влизат 38 лица, посочвани от председателя на ПАН за период от четири години. Половината от състава на Съвета се състои от езиковеди, другата половина – от представители на други науки и области на живота (напр. физика, информатика, медицински науки, литература, театър, журналистика). *Законът за полския език* от 1999 г. му признава статут на организация, която може да дава мнения и препоръки, и определя неговите права и задължения. Според *Закона* Съветът:

- на всеки две години представя на Сейма и Сената отчет за спазването на Закона за полския език,
- по молба на властите или по своя инициатива изразява, под формата на официално решение, мнение за употребяването на полския език в обществената дейност или в търговията, а също така,
- установява правилата на полския правопис и пунктуация,
- освен това всички държавни и обществени институции, дружества, училища, както и производители, вносители и дистрибутори на стоки или услуги могат да се обръщат към него с молба за мнение по въпроси, засягащи употребата на полския език.

Gdyby Ojczyznę był
język i mowa

Езиковите малцинства

Езиковите малцинства съставят не повече от 3–4% от всички граждани на Република Полша. Най-много са потребителите на немски, белоруски, украински, литовски, кашубски, чешки и словашки език. Както личи от представената по-долу таблица, малцинствените организации оценяват техния брой по-различно в сравнение с резултатите от общото национално преброяване от 2002 г.

Численост на най-големите национални и етнически малцинства и на потребителите на регионалния език

Език	Брой потребители според мнението на малцинствените организации (в хиляди)	Брой потребители според националното преброяване от 2002 г. (в хиляди)
немски	300	147
белоруски	240	48
украински	220	34
кашубски	53	5
литовски	25	6
словашки	25	2
чешки	3	3

Законът за националните и етническите малцинства и за регионалния език от 2005 г. признава 9 национални малцинства (белоруско, чешко, литовско, немско, арменско, руско, словашко, украинско и еврейско), 4 етнически малцинства (караимско, лемковско, ромско и татарско) и общност потребители на кашубския език, който се смята за регионален. Тяната численост е силно диференцирана – от няколко десетки души (караимското малцинство) до около 150 хиляди (немското малцинство).

Държавните органи по закон са длъжни да подкрепят всички действия, целящи запазването и развитието на езиците на малцинствата и на регионалния език.

Wiernie służyłem polskiemu językowi

Училища, в които се преподава на езиците на националните и етническите малцинства и на регионалния език (през 2005 г.)

Език	Начални училища (6 години)		Прогимназии (между основното и средно училище (3 години))		Средни общообразователни училища (3 години)	
	училища	ученици	училища	ученици	училища	ученици
Общо	553	32 768	197	14 252	14	1563
белоруски	23	1766	13	1029	2	827
гръцки	1	21	-	-	-	-
идиш	1	59	-	-	-	-
кашубски	71	3640	17	614	2	170
литовски	12	409	4	196	1	74
лемковски	21	212	10	90	1	13
немски	256	24 025	75	11 391	1	121
ромски	74	856	19	91	-	-
словашки	6	197	3	71	-	-
украински	88	1583	56	770	7	358

Източник: Малък статистически годишник на Полша за 2005, Варшава 2005, с. 229.

Klaszczą kleszcze
na deszczu

Владеенето на чужди езици

Според изследването „Europeans and their Languages“ (Eurobarometer 243, обнародвано през февруари 2006 г.) владеенето на поне един чужд език от страна на полските граждани в такава степен, която да им позволи да водят разговор, е близко до средните европейски параметри и е към 55%. Същите езикови компетенции относно два и повече езика през 2001 г. декларират още само 12% поляци. Те най-често декларират владеенето на руски (23%), английски (16%), немски (14%) и френски език (2%). Спецификата на владеенето на отделните езици в последно време доста бързо се променя: владеенето на английски език расте за сметка на руски език.

Според полския Център за изследване на общественото мнение (Ośrodek Badania Opinii Publicznej – OBOP) по отношение на владеенето на чужди езици в полското общество рязко се разграничават три генерации: владеене на поне един чужд език декларират повече от половината от най-младите запитани (14–34 години), около 2/5 от лицата от средното поколение (35–54 години) и 1/4 от най-възрастните (над 54 години). Владеенето на чужди езици е свързано също с образованието, материалното положение и местожителството: сред мениджърите с висше образование, живеещи в градовете, владеенето на поне един чужд език е почти правило.

Езиковата политика

В полската езикова политика могат да се отделят три области: политика спрямо полския език, спрямо другите майчини езици, говорени от полските граждани, и спрямо изучаването на чужди езици.

Целите, обсегът и средствата на полската езикова политика по отношение на полския език, който е същевременно майчин език на мнозинството поляци, държавен език на Република Полша и представлява общо благо за всички нейни граждани, се определят от *Закона за полския език*. Както се твърди в преамбюла на Закона, Полският парламент го е приел

- *вземайки предвид, че полският език е основен елемент на националната идентичност и общо благо на полската националната култура,*
- *вземайки предвид свидетелствата на историята, че борбата на окупаторите с полския език е била средство за отчуждаване от полската народност,*
- *съзнавайки необходимостта от защита на полската национална идентичност в процеса на глобализация,*
- *съзнавайки, че полската култура допринася за изграждането на една обща, културно разнообразна Европа, като запазването на тази култура и нейното развитие са възможни само посредством защитата на полския език.*

От тези предпоставки произтичат следните задължения:

- грижа за качеството на публично употребявания език, усъвършенстване на езиковите умения на неговите потребители, както и създаване на условия за съответното развитие на езика във всички области на живота,
- популяризиране на познанието за него и неговата роля в полската култура,
- повсеместно утвърждаване на уважението към регионалните и местните говори, както и дейност против тяхното изчезване,
- пропаганда на полския език по света,
- подкрепа на обучението по полски език в страната и чужбина.

В своята политика към другите родни езици на полските граждани органите на държавната власт в Полша са длъжни да укрепват диалога между културите и особено да подкрепят дейността, насочена към запазването и развитието на езиците на националните и етническите малцинства, както и на регионалния език. Имайки предвид това, полската държава гарантира правото на:

- свободно ползване на малцинствените езици в личния и обществения живот,
- популяризиране и обмен на информация на малцинствените езици,
- преподаване и изучаване на малцинствените езици.

Вземайки под внимание качествено и количествено увеличаване на международните контакти между лица и институции, както и ускоряването на развитието на политическото, икономическото и културното международно сътрудничество в европейски и световен мащаб, държавата подкрепя обучението по чужди езици в цялата училищна система, а също така в рамките на обучението на възрастни хора. Във връзка с това постоянно се понижава възрастовата граница за задължително изучаване първо на един, а по-късно на два чужди езика. Доброто владение поне на един чужд език е законово условие за приемането на работа в държавната администрация.

* „Niech wszystkie ludy wiedzą, że Polacy mówią
swoim językiem, nie gęsim”

Mikołaj Rej (1505–1569)

общодържавни и регионални езикови институции

Към най-важните общодържавни учреждения, които по закон или статут са ангажирани с качеството на езиковата комуникация в Полша, могат да се причислят следните:

Rada Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk

(Съвет за полски език при Президиума на Полската академия на науките)

ul. Nowy Świat 72; PL 00-330 Warszawa, tel./faks: +48 22 393 38 25, +48 22 393 38 49

www.rjp.pan.pl e-mail: rjp@rjp.pan.pl

Państwowa Komisja Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego

(Държавна комисия за удостоверяване на владенето на полски език като чужд)

ul. Ogrodowa 28/30; PL 00-896 Warszawa, tel.: +48 22 393 38 25, +48 22 393 38 49, +48 22 393 38 43

www.buwivm.edu.pl/certyfikacja e-mail: certyfikacja@buwivm.edu.pl

Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego

(Дружество на любителите на полския език)

al. Adama Mickiewicza 31, PL 31-120 Kraków, tel.: +48 12 632 63 58, +48 12 623 77 00

www.jezyk-polski.pl/jezyk-polski e-mail: tmjp@ijp-pan.krakow.pl

Towarzystwo Kultury Języka

(Дружество за езикова култура)

ul. Krakowskie Przedmieście 26/28; PL 00-927 Warszawa, tel./faks: +48 22 552 24 00

www.tkj.uw.edu.pl e-mail: j.porayski.pomsta@uw.edu.pl

Много важна общополска институция, която се занимава с изследвания върху стария и съвременния полски език е:

Instytut Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk

(Институт за полски език към Полската академия на науките)

al. Adama Mickiewicza 31; PL 31-120 Kraków, tel./faks: +48 12 632 87 13

www.ijp-pan.krakow.pl e-mail: piotr@ijp-pan.krakow.pl

Интензивни изследвания върху полския език се провеждат също от следните полски университетски центрове:

Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku

(Институт по полска филология при Университета в Бялисток)

pl. Uniwersytecki 1; PL 15-420 Białystok, tel.: +48 85 745 74 46; tel./faks: +48 85 745 74 78

<http://ifp.uwb.edu.pl> e-mail: ifp@uwb.edu.pl

Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

(Институт по полска филология при Университета „Кажимеж Велики“ в Бидгошч)

ul. Jagiellońska 11; PL 85-067 Bydgoszcz, tel.: +48 52 321 31 81; faks: +48 52 322 03 55

www.ukw.edu.pl e-mail: inf@ukw.edu.pl

Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego

(Институт по полска филология при Университета в Гданск)

ul. Wita Stwosza 55; PL 80-952 Gdańsk 5, tel.: +48 58 523 21 85; faks: +48 58 341 16 66

www.polonistyka.fil.u.gdansk.pl e-mail: polsek@ug.edu.pl

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

(Филологически факултет при Шльонския университет в Катовице)

pl. Sejmu Śląskiego 1; PL 40-032 Katowice, tel.: +48 32 200 92 64; faks: +48 32 255 32 29

www.fil.us.edu.pl

Instytut Języka Polskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego

(Институт по полски език при Ягелонския университет)

ul. Gołębia 16; PL 31-007 Kraków, tel.: +48 12 422 05 54, +48 12 663 13 34; faks: +48 12 429 28 65

www.polonistyka.uj.edu.pl e-mail: wpuj@polonistyka.uj.edu.pl

but
buta
butowi
butem
bucie
buty
butów
butom
butami
butach

Instytut Filologii Polskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego

(Институт по полска филология при Люблинския католически университет)
Al. Raclawickie 14; PL 20-950 Lublin, tel.: +48 81 445 43 20
www.kul.lublin.pl/1152.html

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu im. Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie

(Хуманитарен факултет на Университета „Мария Склодовска-Кюри“ в Люблин)
pl. Marii Curie-Skłodowskiej 4; PL 20-031 Lublin, tel.: +48 81 537 27 60; faks: +48 81 537 27 63
www.umcs.lublin.pl e-mail: humanik@umcs.lublin.pl

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Łódzkiego

(Филологически факултет на Лодзкия университет)
ul. Tadeusza Kościuszki 65; PL 90-514 Łódź, tel.: +48 42 665 52 53; faks: +48 42 665 52 54
www.filolog.uni.lodz.pl e-mail: uwagi_filologia@uni.lodz.pl

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

(Хуманитарен факултет на Варминско-Мазурския университет в Олщин)
ul. Kurta Obizta 1; PL 10-725 Olsztyn, tel.: +48 89 524 63 61; tel./faks: +48 89 527 63 13
www.uwm.edu.pl/human e-mail: filpol.human@uwm.edu.pl

Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Opolskiego

(Институт по полска филология при Университета в Ополе)
pl. Mikołaja Kopernika 11; PL 45-040 Opole, tel.: +48 77 541 60 03; faks: +48 77 541 60 02
www.pol.uni.opole.pl e-mail: filpol@uni.opole.pl

Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Collegium Maius

(Факултет по полска и класическа филология на Университета „Адам Мицкевич“ в Познан „Collegium Maius“)
ul. Aleksandra Fredry 10; PL 61-701 Poznań, tel.: +48 61 829 45 92 (do 94); faks: +48 61 829 36 41
www.amu.edu.pl/index.php?linkid=1966

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Rzeszowskiego

(Филологически факултет на Жешовския университет)
al. Tadeusza Rejtana 16 B; PL 35-959 Rzeszów, tel.: +48 17 872 12 05, +48 17 872 12 06; faks: +48 17 872 12 86
www.univ.rzeszow.pl/wydzial_filologii.php e-mail: dziefil@univ.rzeszow.pl

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego

(Филологически факултет на Шчечинския университет)
al. Piastów 40 B; PL 71-065 Szczecin, tel.: +48 91 444 27 14; tel./faks: +48 91 444 27 00
www.us.szcz.pl/hum_ifp e-mail: dziefil@univ.szczecin.pl

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

(Филологически факултет на Университета „Николай Коперник“ в Торун)
ul. Fosa Staromiejska 3; PL 87-100 Toruń, tel.: +48 56 611 35 10; tel./faks: +48 56 622 66 59
www.fil.umk.pl

Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego

(Факултет по полонистика на Варшавския университет)
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28; PL 00-927 Warszawa, tel.: +48 22 552 04 28
www.polon.uw.edu.pl

Wydział Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

(Факултет по хуманитарни науки на Университета „Кардинал Стефан Вишински“ във Варшава)
ul. Dewajtis 5, PL 01-815 Warszawa, tel.: +48 22 561 89 03
www.uksw.edu.pl/pl/NaukiHumanistyczne e-mail: polonistyka@uksw.edu.pl

Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego

(Филологически факултет на Вроцлавския университет)
pl. Biskupa Nankiera 15; PL 50-140 Wrocław, tel.: +48 71 343 30 29, +48 71 375 22 25,
+48 71 375 25 13; faks: +48 71 343 30 29
www.wfil.uni.wroc.pl

Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Zielonogórskiego

(Хуманитарен факултет на Зеленогорския университет)
al. Wojska Polskiego 69; PL 65-762 Zielona Góra, tel.: +48 68 328 32 38; faks: +48 68 328 32 79
www.wh.uz.zgora.pl e-mail: dziekanat@wh.uz.zgora.pl

On 22 February 2005 the Senate of the Republic of Poland passed a special resolution, thus making 2006 the Year of the Polish Language. Recognizing the fact that the Polish language is the fundamental element of Polish national identity and that it is one of the nation's greatest treasures, the Senate expressed the view that this special year would create favourable conditions for showing the enormous wealth and diversity of the Polish language, from the standard language to regional and rural dialects. In the Senate's opinion, as a result of Poland's accession to the European Union, responsibility for the Polish language has taken on a new, international dimension. Since Polish has become an official language of the European Union, not only is it necessary to promote and preserve its use in Poland, but also to promote knowledge about the Polish language and encourage people to learn Polish abroad.

Many seminars, conferences and congresses – both national and international – have taken place during the Year of the Polish Language. There have also been many competitions for oratory talent and recitation contests, as well as quizzes about the Polish language, and many other events, including countrywide public spelling competitions.

The Council for the Polish Language was invited to act as one of the Year's coordinating bodies. It also took under its wing several projects put forward by various institutions, aimed at popularising knowledge about the Polish language and promoting a healthy enthusiasm for it. One of these projects was the publication of this booklet about the Polish language, now and in the past, in the 20 official languages of the European Union.

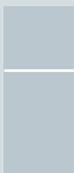
The aim of this booklet is to popularize knowledge about the Polish language and to contribute to the flow of information about European languages and the sociolinguistic situation in EU countries, thus promoting the development of a plurilingual Europe with a rich linguistic heritage and one in which the inhabitants would have a certain ability to communicate in several languages, including the Polish language, which would comprise an integral part of this European diversity.

Prof. Andrzej Markowski
Chairman of the Council for the Polish Language.

Warsaw, December 2006

Aby język giętki powiedział wszystko,
co pomyśli głowa

Daj, ać ja pobrus
wiedział wszystko
mojej pięknej ojc
nieńskim rumień

A niechaj narodowie
wždy postronni znają,
Iż Polacy nie gęsi,
iż swój język mają

aby język giętki p
Polacy nie gęsi, i